MKI Elemzés

MAGYAR KÜLÜGYI INTÉZET

Rendszerhiba? A francia Ötödik Köztársaság stabilitásának megkérdőjelezése

FEJÉRDY GERGELY

MKI Elemzés
A Magyar Külügyi Intézet rendszeres kiadványa.

Kiadó:
© Magyar Külügyi Intézet, 2025.

Szerző(k):
Fejérdy Gergely

Lektorálta:
Vass Ágnes

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Magyar Külügyi Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

ISSN 2063–9244
https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2025.12

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az Intézet weboldalán.

A borítókép forrása: firstthings.com

2025. december 22.

Fejérdy Gergely, vezető kutató, MKI

RENDSZERHIBA? A FRANCIA ÖTÖDIK KÖZTÁRSASÁG STABILITÁSÁNAK MEGKÉRDŐJELEZÉSE

A történelem kegyetlen iróniája, hogy Emmanuel Macronnak, aki megújítani akarta az Ötödik Köztársaságot és új hatalomgyakorlásra tett ígéretet 2016-ban, az elnöksége végül két jellemzővel fog megmaradni: a hatalomgyakorlás hiperprezidenciális koncepciójának konzervativizmusával és a kormányzati instabilitás visszatérésével, ami sokakban a rendszerellenes kritikáknak ad táptalajt. A közéleti vitákban nem elsősorban az Ötödik Köztársaság hanyatlása van napirenden, hanem sokkal inkább a politikából és a politikai szereplőkből való kiábrándulás problémája.

A tanulmány áttekinti a francia Ötödik Köztársaság működése körüli évtizedek óta zajló politikai és intellektuális vitákat, amelyek a jelenlegi belpolitikai válság hatására ismét felerősödtek. Jóllehet napjainkban a médiában gyakran jelennek meg a rendszer összeomlását vizionáló hangok, ezek a kritikák nem újak: az 1958-as alkotmány elfogadása óta baloldali és jobboldali politikusok, valamint számos értelmiségi is megkérdőjelezi a köztársaság működőképességét, főként az elnöki hatalom túlzott koncentrációjára hivatkozva. Ugyanakkor a rendszer mellett érvelők hangsúlyozzák, hogy az Ötödik Köztársaság Franciaország történetének egyik leghosszabb ideig fennálló, stabil államformája, amely bizonyította rugalmasságát és alkalmazkodóképességét több válsághelyzetben is. A viták középpontjában leginkább az áll, hogy a jelenlegi problémák valóban a rendszer hibái-e, vagy sokkal inkább politikusi döntések, társadalmi változások és külső tényezők okozzák. A közvéleménykutatások szerint a franciák többsége nem kívánja eltörölni a jelenlegi államformát, de jelentős reformokat és új politikai elitet akar.

A Charles de Gaulle nevével fémjelzett félelnöki rendszerként számontartott francia Ötödik Köztársaság immáron hatvanhét éve működik, mégis kezdetektől számos kritika érte. Politikusok, közéleti személyek és intellektuális körök részéről rendszeresen megjelennek érvek és ellenérvek a meglévő fran-

cia államberendezkedés működését illetően. Az alábbiakban ezt kívánjuk sorra venni annak érdekében, hogy világossá tegyük: a média szenzációhajhász módon megfogalmazott szalagcímei, amelyek szerint az Ötödik Köztársaság véglegesen összeomlott, inkább marketingfogásként szolgálnak, semmint a kérdés valódi összetettségének jobb megvilágításaként. A közelmúltban számos rövidebb-hosszabb elemzés látott napvilágot ebben a témakörben. A hónapok óta tartó belpolitikai patthelyzet különösen is táptalajt ad ezeknek az írásoknak. A 2024-ben megtartott európai parlamenti voksolást követő váratlan előrehozott választások óta ugyanis Franciaország jelentős mértékben kiszolgáltatottá vált a nemzetgyűlési képviselők kénye-kedvének. Máig értetlenül állnak a franciák az államfő döntése előtt, aki 2024-ben feloszlatta a Nemzetgyűlést. Emmanuel Macron elnök, aki 2016-ban a francia politikai rendszer megújítását ígérte[1], elnöksége végére éppen az Ötödik Köztársaságot életre hívó parlamentáris rendszer válságát előidéző helyzetet teremtett. A jelenlegi francia államfő a hiperprezidenciális hatalomgyakorlás és a kormányzati instabilitás szimbólumává vált. Sokan vannak, akik úgy vélik, hogy alapvetően nem az alkotmányos rendszerben, hanem a politikai elit felelőtlen döntéseiben és a közélettel szembeni általános kiábrándultságban keresendő. A párizsi SciencesPo keretei között működő Cevipof[2] által készített felmérés szerint a francia lakosság félelmeinek rangsorát a közvélemény-kutatások közelmúltbeli történetében először „a politikaiélet kilátástalansága" vezeti, megelőzve a vásárlóerővel, az inflációval, közbiztonsággal vagy a bevándorlással kapcsolatos aggodalmakat. Az intézmények és a politikai elit iránti bizalmatlanság csúcspontjára ért Franciaországban. Egy másik, szintén néhány napja napvilágot látott felmérés, az Eurobazooka által a Le Grand Continent magazin megbízásából végzett közvélemény-kutatás[3] azt mutatta, hogy a stabilitás és a rend, illetve a politikai intézmények radikális átalakítása között a franciák túlnyomó többsége (67%-a) az utóbbit választaná. A kilenc megkérdezett európai ország közül a franciák szeretnének leginkább változást a politikában. Mindazonáltal ez a felmérés[4] rámutat arra is, hogy Franciaországban vannak a legtöbben, akik autokratikus hatalmat kívánná-

1 Lásd.: Emmanuel Macron, *Révolutions*, (XO 2016)

2 Baromètre „Priorités françaises" L'ObSoCo-CEVIPOF : La vie politique devient la préoccupation n°1 des Français," SciencePo, CEVIPOF, 2025. december 2., https://www.sciencespo.fr/cevipof/fr/actualites/barometre-priorites-francaises-l-ob-so-co-cevipof-la-vie-politique-devient-la-preoccupation-n-1-des-francais/

3 „BAROMÈTRE DE L'OPINION PUBLIQUE EUROPÉENNE – Décembre 2025 VAGUE 4,"Le Grand Continent, 2025. december, https://legrandcontinent.eu/fr/eurobazooka-decembre-2025/

4 „Sondage exclusif : la France est le pays européen où le désir d'un pouvoir autoritaire est le plus fort," Le Grand Continent, 2025. december 4., https://legrandcontinent.eu/fr/2025/12/04/sondage-exclusif-la-france-est-le-pays-europeen-ou-le-desir-dun-pouvoir-autoritaire-est-le-plus-fort/

nak (24%), amit részben a jelenlegi rendszer biztosít is számukra. Mindezekből egyértelműen következik, hogy a választók olyan erők felé fordulnak, amelyek eddig nem voltak hatalmon, így például a Nemzeti Tömörülés felé. Akár Jordan Bardella, akár Marine Le Pen indul a 2027-es elnökválasztáson, a legfrissebb felmérések[5] szerint győzedelmeskedhetnek. A közvélemény kutatásokat is figyelembe véve, illetve az ott megfogalmazott kérdéseket is szem előtt tartva azt mondhatjuk, hogy a franciák nem annyira az Ötödik Köztársasággal, mintsem a politikai hatalom gyakorlását kívánnák megváltoztatni, illetve, az aktív közéleti szereplők körében kívánnának teljes megújulást. Az érintett politikai erők, leszámítva a szélsőbaloldalt, nem kívánják az Ötödik Köztársaság megszüntetését. Ebben a kontextusban a rendszer összeomlását vizionáló újságírói értelmezések nem tűnnek megalapozottnak; a helyzet összetettebb annál, hogy pusztán a jelenlegi válság alapján vonjunk le következtetéseket. Érdemes ezt a kérdést nagyobb összefüggésekben és történelmi folyamatokban megvizsgálni.

POLITIKUSOK AZ ÖTÖDIK KÖZTÁRSASÁGGAL SZEMBEN

Amikor 1958. szeptember 28-án az Ötödik Köztársaság alkotmányát népszavazáson 82%-os támogatottsággal elfogadták a francia polgárok, már azonnal kétségek merültek fel az alkotmány szövegezését és a rendszer élettartamát illetően. Többen úgy vélték, hogy az alkotmány nem fogja túlélni De Gaulle tábornok elnökségét. Elsők között, 1959-ben Pierre Mendès-France volt miniszterelnök és Jacques Georgel egyetemi tanár élesen kritizálta az alaptörvény szövegét[6], majd egy évvel később Maurice Duverger, ismert baloldali jogász, politológus, európai parlamenti képviselő is hasonló negatív véleményt fogalmazott meg. Ez utóbbi a Le Monde-ban 1960. január 2-án azt írta[7], hogy kevés olyan alkotmány volt, amelyet ilyen rövid idő alatt ennyi támadást ért volna. Egy évvel később saját kritikáit az Ötödik Köztársasággal szemben még inkább hangsúlyozta és az alkotmány megváltoztatásának a szükségességét elkerülhetetlennek tartotta. 1961-ben egy Hatodik Köztársaság megalakításáért szállt síkra

5 Célestine Gentilhomme, „Sondage «présidentielle 2027» : Bardella et Le Pen plébiscités, le camp présidentiel s'essouffle", Politique, 2025. december 2., https://www.lefigaro.fr/politique/sondage-presidentiel-le-2027-bardella-et-le-pen-plebiscites-le-camp-presidentiel-s-essouffle-20251201

6 Emilie, Marcovici „La gauche et la VIème République : la VIème République : objet mercatique ou projet politique pour la gauche ?" in *Demain, la sixième République?*, szerk. Henry Roussillon, (Presse Universitaire de Toulouse, 2007), 217.

7 Maurice Duverger, „Pitié Pour La Constitution!", Le Monde, 1960. január 2., https://www.lemonde.fr/archives/article/1960/01/02/pitie-pour-la-constitution_2097071_1819218.html

a témának szentelt könyvében.[8] Azok közé tartozott, aki az 1960-as és 1970-es években rendszeresen hangoztatták a kritikákat. A későbbi köztársasági elnök, François Mitterrand szocialista politikus is a rendszer fő ellenfeleként határozta meg magát és élesen támadta az Ötödik Köztársaság alkotmányát, többek között az 1964-ben megjelent „Le Coup d'État permanent" (Folyamatos puccs) című könyvében. Amikor 1981-ben az Élysée-palotába költözött, a támadások alább hagytak a baloldali körök részéről, de nem szűntek meg teljesen. A rendszer hibáit és válságát ebben az időszakban is többen hangoztatták. 1992-ben, miközben François Mitterrand intézményi reformtervezettel próbálta megnyugtatni az Ötödik Köztársaságot kritizálókat, három szocialista politikus, köztük már ekkor Jean-Luc Mélenchon, egy, a Hatodik Köztársaság megteremtését célzó kongresszust szervezett. A De Gaulle és Michel Debré által készített 1958-as alkotmányt és a belőle fakadó rendszert minden reform ellenére tovább támadták, sőt, kampánytémává vált az 1990-es évek közepétől. 1995-ben, a harminc évvel később elhunyt, Jean-Marie Le Pen a Nemzeti Front vezéreként az elnökválasztási programjába is beemelte, hangoztatva, hogy a Hatodik Köztársaságnak a nemzeti preferencia elvét kell magáénak vallania.

A jobboldalon azonban ez a retorika nem talált jelentős visszhangra, mert Charles de Gaulle hagyatékával szembeni fellépésként, egyfajta eretnekségnek számított. A Nemzeti Front vezetését 2011-ben átvevő Marine Le Pen nem folytatta ezt az irányt, sőt, önmagát gaullistának vallotta, amiről hosszan értekezett pl. 2020-ban[9]. A baloldali körök azonban Mitterrand távozása után újra egyre erőteljesebben napirenden tartották a rendszer kritikáját, azt hangsúlyozva, hogy az Ötödik Köztársaság nem teszi lehetővé megfelelő mértékben, hogy az állampolgárok részt vegyenek a közéletben. 2002-ben például a francia guyanai függetlenségi mozgalom aktivistájából politikussá lett Christiane Taubira, későbbi miniszter, a Radikális Baloldali Párt jelöltjeként programjában[10] hangsúlyozta az Ötödik Köztársasági berendezkedés teljes kifulladását, nehezményezve, hogy a végrehajtó hatalom csorbítja a törvényhozói hatalom jogait. Ezt a témát különleges lelkesedéssel vette át egy későbbi szocialista miniszter is, Arnaud Montebourg. A politikus 2005 szeptemberében Bastien François egye-

8 Maurice, Duverger, *La 6ème République et le régime présidentiel*, (Fayard, 1961.)

9 Marine Le Pen, „De Gaulle : l'ordre et le mouvement," Revue Politique, 2020. június 25., https://www.revuepolitique.fr/de-gaulle-lordre-et-le-mouvement/

10 Christiane Taubira, „Programme électoral de Mme Christiane Taubira, candidate du Parti radical de gauche à l'élection présidentielle de 2002, intitulé „France plurielle, République fraternelle", mars 2002," Vie Publique, https://www.vie-publique.fr/discours/130092-programme-electoral-de-mme-christiane-taubira-candidate-du-parti-radica

temi tanárral közösen kiadta „La constitution de la 6e République" (A hatodik köztársaság alkotmánya) című könyvét, amelyben kifejtette, hogy Franciaország politikai rendszere hiteltelen, ezért más alapokra kell építeni. Ő különösen a rendszer tehetetlenségét és az elnök túlzott hatalmát kritizálta és a parlament súlyának növelése mellett szállt síkra.

Az Ötödik Köztársaság működése a 2007-es elnökválasztási kampány középpontjába került, ahol két jelölt is, a baloldali Ségolène Royal, illetve a centrista François Bayrou, széleskörű reformok bevezetése mellett szállt síkra, miközben a voksoláson győztes Nicolas Sarkozy ellenezte az alkotmány megváltoztatását. Végül 2008-ban, a jobbközép államfő idején került sor az egyik alaposabb intézményi reformra.[11] 2012-ben zajló következő elnökválasztási kampánynál a radikális baloldali saját párttal induló Jean-Luc Mélenchon lett a legfontosabb szószólója a Hatodik Köztársaságnak. 2017-től a „France Insoumise" (Lázadó Franciaország) elnökeként, egészen napjainkig, programja központi eleme a régi rendszer megszüntetésének kívánsága és egy teljesen új államforma kialakítása. Ezzel a programmal, ami nyíltan az Ötödik Köztársaság ellen szól[12], 2022-ben harmadik helyezést, 22%-os támogatást szerzett az elnökválasztáson. 2025. márciusában a Lázadó Franciaország párt külön alkotmányozó gyűlésre is felhívást tett közzé, elősegítendő az Ötödik Köztársaság bukását. Ezt 22 ezren írták alá egy 67 milliós országban.

ÉRTELMISÉGI VITÁK A FRANCIA ÁLLAMBERENDEZKEDÉSRŐL

Az Ötödik Köztársaság válságának kérdése évtizedek óta visszatérő témája értelmiségi vitáknak is. Anélkül, hogy ezt a fontos témakört részletesebben körbejárnánk, néhány szerzőre és megállapításra érdemes ráirányítani a figyelmet. Az 1958-ban létrehozott államberendezkedést már korai szakaszától kritikák érték demokratikus működése, az elnöki hatalom mértéke és hosszú távú stabilitása miatt. Jean-François Revel 1993-as munkája mérföldkőnek számít e diskurzusban[13], mivel az alkotmány belső hibáit és a túlzott elnöki hatalmat tette felelőssé a politikai zavarokért, hangsúlyozva, hogy a problémák rendszerszintűek, nem pusztán személyi jellegűek.

11 „La réforme de 2008 sur la modernisation des institutions," Vie Publique, 2019. július 26., https://www.vie-publique.fr/eclairage/268318-la-reforme-de-2008-sur-la-modernisation-des-institutions

12 „Passer à la 6e République", Melenchon 2022, https://melenchon2022.fr/plans/6e-republique/

13 Jean-François Revel, *L'Absolutisme inefficace ou Contre le présidentialisme à la française*, (Plon, 1992).

Azóta számos jogász és politológus erősítette meg ezt az értelmezést. Denis Baranger és Olivier Beaud szerint az Ötödik Köztársaság hosszú bomlási folyamat végére ért, míg Thomas Snégaroff, Anne-Charlène Bezzina és Fabien Escalona a rendszer kifulladásáról és autoriter elmozdulásának veszélyéről beszélnek. Más szerzők, például Philippe Fabry vagy Jean-Thomas Lesueur, az intézményi egyensúlytalanságokat és a tartós politikai instabilitást az esetleges összeomlás előjeleként értelmezik. Ezzel szemben olyan gondolkodók, mint Dominique Rousseau, Jean-Louis Quermonne vagy Olivier Duhamel inkább reformokban, nem pedig teljes alkotmányos szakításban látják a megoldást, hangsúlyozva a rendszer alkalmazkodóképességét.

A vitában megjelenik az a megközelítés is, amely a válság okait nem elsősorban az intézményi struktúrában, hanem a politikai elit felelősségében és a társadalmi változásokban látja. Ezt vallja többek között Pierre Manent, Chantal Delsol. Érdekes továbbá Jérôme Fourquet megközelítése, aki szerint a francia identitás átalakulása, a társadalmi fragmentáció és a bizalomvesztés erősíti fel a rendszerkritikát. Az Ötödik Köztársaságról szóló értelmiségi viták túlmutatnak az alkotmány kérdésén: szorosan összefonódnak Franciaország politikai kultúrájának, társadalmi szerkezetének és önazonosságának mélyebb átalakulásával.

TÖRTÉNELMI ÉRVEK AZ ÖTÖDIK KÖZTÁRSASÁG ALKALMASSÁGA MELLETT

Az ismételt kritikák ellenére az Ötödik Köztársaság eddig a második leghosszabb ideig – immár 67 éve – fennáll, és stabilitást, valamint állandóságot biztosít. Három év híján a francia forradalom óta Franciaországban ez a leghosszabb ideje működő politikai rendszer. Az 1958-as alkotmány a francia történelemben az 1789-es forradalom óta először tudott tartós intézményi egyensúlyt teremteni és ezzel egyfajta stabilitást adni. Franciaországban az Ötödik Köztársaságot megelőzően az elmúlt három évszázadban egymást váltották a parlamentáris alapon nyugvó köztársaságok (1792-1804, 1848-1852, 1870-1940, 1946-1958) és a monarchiák (1789–1792, 1814–1848), illetve a két, I. és III. Napóleon nevével fémjelzett birodalom (1804–1814, 1852–1870).

A de Gaulle által létrehozott rendszer az elődjére, a Negyedik Köztársaságra jellemző, kormányzati káoszra kívánt választ adni, és egyben teret biztosítani az erős vezetésnek, amelyre a franciák a történelem során – akár tudat alatt is – hagyományosan vágynak. Franciaország kialakulásától kezdve egyértelmű-

en királyság volt, egészen 1792-ig, így az autokratikus berendezkedés kapcsán legalább 800 éves hagyományról kell beszélnünk, nem számolva a forradalom utáni rövid monarchikus és császári időszakokat. Az Ötödik Köztársaság ezenkívül az instabilitást is meg kívánta szüntetni. Az 1946 után következő tizenkét évben huszonkét kormánya volt Franciaországnak, átlagosan alig több mint hét hónapig maradt hatalmon egy miniszterelnök. A politikusok személye alig változott ebben a periódusban, és ez egyfajta folytonosságot adott és kompenzálta a politikai káoszt. Egyelőre úgy tűnik, hogy a 2024-es előrehozott választások miatt kialakult rendkívül instabillá vált francia bepolitikai helyzetet az Ötödik Köztársaság rendszere képes, - igaz, nehézségek árán és a különleges alkotmányos lehetőségeket kihasználva - kezelni. Az 1958-ban megalkotott alaptörvény és annak ma érvényben lévő módosított változata számos megoldást kínál a legkülönbözőbb politikai szituációkra, elég például a 49/3-as, vagy 44/3 paragrafusokra gondolni, amelynek használata megfelelő manőverezés esetén többek között a költségvetés könnyebb elfogadását teszi lehetővé és ezzel egyfajta stabilitást is nyújt.

Az Ötödik Köztársaság ezenkívül már bizonyította alkalmazkodóképességét és rugalmasságát az elmúlt több mint hat évtizedes története során. A rendszer számos nehézséget sikerrel leküzdött, így például le tudta zárni az Algéria függetlenné válása kapcsán zajló háborút (1958–1962) , túlélte az „alapító atya" – de Gaulle tábornok – lemondását (1969-ben), és egy hivatalban lévő köztársasági elnök, Georges Pompidou halála (1974) sem okozott fennakadást működésében. A rendszer az 1981-es politikai váltást, az ún. „kohabitációs" (társbérleti) időszakokat (1986–1988, 1993–1995, 1997–2002), a biztonsági és egészségügyi „kivételes állapotot" is képes volt kezelni (1974–1976, 1988–1991). A mai válság újfajta: egyszerre politikai, társadalmi és pénzügyi is; ráadásul egy különösen zavaros globális környezetben zajlik, mégsem reménytelen ezeknek a válságoknak az átvészelése sem, hiszen az Ötödik Köztársaság kínál eszközöket ezeknek a vészterhes időknek a kezelésére. Ilyen például a parlamenti többség hiányában a népszavazási kezdeményezés, ami sokak szerint megoldást lehet most is. Sajnos azonban ez a hipotézis ütközik a hatalom vertikális megközelítésével, amelyet elődeinek példáját követve (20 éve volt az utolsó népszavazás) Macron elnök is képvisel; illetve a polgárok demokratikus fáradtságával is, akiknek a mobilizálása nem garantált; valamint Franciaország adóságait birtokló piaci nyomással.

Az Ötödik Köztársaság temetése talán azért is korai, mert a lakosság többsége ragaszkodik az 1958-ban létrejött intézményeihez és az alkotmányhoz, legalábbis ezt mutatja az Ipsos múlt áprilisban végzett kutatása.[14] Ez ellentmondásban állónak tűnik a 2024 decemberében megjelent Odoxa felméréssel[15], de ha mélyebben megnézzük a felmerésben feltett kérdéseket, azt láthatjuk, hogy a franciák nem eltörölnék, hanem módosítanák az Ötödik Köztársaság alkotmányát. Leginkább az elnöki mandátum gyakorlásával kapcsolatban változtatnának. Vannak, akik az elnök újraválasztási lehetőségét megszüntetnék - legalábbis egy elnök egymás után két ciklusra történő megválaszthatóságát. Elsősorban azért, mert így az első mandátum valójában a második megnyerésére való készülés, vagyis kampány; míg a második mandátumra viszont általában amortizálódik a cselekvéshez szükséges támogatás. A kérdés, más formában, de már 1969-ben is megjelent[16], és 2000-ben időben korlátozták az államfői mandátumokat, majd 2008-ban az egymást követő elnöki ciklusok számát kettőre szűkítették. 2023-ban már felmerült, hogy hét éves egyszeri mandátumra[17] kellene választani a francia elnököt. Szintén viták tárgyát képezi, hogy valaki visszatérhet-e két egymásután betöltött mandátum után[18] kihagyva egy ciklust. Elvileg a jelenlegi szabályozás ezt nem tiltja, de kérdéses, hogy mennyire szolgálja a demokratikus politizálás kiegyensúlyozottságát. Ezek a viták, és a közvéleménykutatók által feltett kérdésekben megtalálható gondolatok egyelőre elméleti szinten vannak jelen, de nem kizárt, hogy alkotmánymódosítással ilyen típusú reformok megvalósulhatnak. Ilyen típusú alkotmánymódosításokhoz vagy népszavazásra, vagy többségi parlamentre van szükség, de mindenekelőtt konkrét politikai akaratra, ami egyelőre nem adott. Várhatóan aligha lesz érdeke a 2027-es választásokon győzedelmeskedő politikai erőnek, hogy ilyen típusú reformokkal korlátozza saját hatalmát és lehetőségeit, még ha szimbolikus lépéseket minden bizonnyal tenni is fog. Elsősorban Macron elnök politikájának szól-

14 „Les Français attachés aux institutions et à la constitution de la Ve République mais en quête de changements", Ipsos, 2025. április 5., https://www.ipsos.com/fr-fr/les-francais-attaches-aux-institutions-et-la-constitution-de-la-ve-republique-mais-en-quete-de-changements

15 „56% des Français ne veulent plus de la Vème république", Odoxa, 2024. december 14., https://www.odoxa.fr/sondage/56-des-francais-ne-veulent-plus-de-la-veme-republique/

16 „M. Sanguinetti : il vaut mieux réduire à cinq ans la durée du mandat du président de la République", Le Monde, 1969, július 5., https://www.lemonde.fr/archives/article/1969/07/25/m-sanguinetti-il-vaut-mieux-reduire-a-cinq-ans-la-duree-du-mandat-du-president-de-la-republique_2413512_1819218.html

17 „Rétablir à 7 ans le mandat du Président de la République," Senat, 2016. február 19, https://www.senat.fr/leg/ppl15-417.html

18 Anne-Charlène Bezzina, „La limitation des mandats présidentiels dans le temps : respiration démocratique ou restriction de la liberté électorale?", Le Club des Juristes, 2023. június 22., https://www.leclubdesjuristes.com/politique/la-limitation-des-mandats-presidentiels-dans-le-temps-respiration-democratique-ou-restriction-de-la-liberte-electorale-877/

nak ezek a jelenlegi elnöki funkciót érő kritikák, de nagy kérdés, hogy mennyire maradnak előtérben a 2027-es választások után, amikor is számos égető kérdésre (gazdasági, szociális, közbiztonság, migráció stb.) kell majd választ adnia az új politikai hatalomnak. Az elnökválasztásokig azonban még több mint egy év hátra van, ami tovább erősítheti a rendszerkritikus hangokat. Mindent figyelembe véve azonban megállapítható, hogy bármennyire is úgy tűnhet, hogy általános rendszerváltó hangulat van Franciaországban, egyelőre ez nem azt jelenti, hogy a franciák el akarják törölni az Ötödik Köztársaságot.

A jelenleg kialakult belpolitikai válság nem jelenti az Ötödik Köztársaság végét Általános vélemény, hogy a belpolitikai válság hátterében a közéleti szereplők felelőtlen döntései, manőverei, illetve számos egyéb társadalmi tényező áll, és nem az alkotmányos berendezkedés. Erre jó példa többek között Macron elnök rekordmértékű népszerűtlensége[19]. Ebből a szempontból különösen érdekes Olivier Marleix, korábbi mérsékelt jobboldali képviselőnek - aki 2025. július 7-én saját kezűleg vetett véget életének -az elmúlt napokban megjelent, és nagy visszhangot kiváltó posztumusz könyve[20]. A francia politikus úgy vélte, hogy társainak jelentős része felelőtlen, sokszor a meanstreamnek megfelelni akaró magatartást erőltet magára azért, hogy ne lógjon ki a sorból és a média diktálta szempontoknak megfeleljen. A kötetben arra próbálja felhívni a figyelmet, hogy a francia politikai elit elveszítette szellemi önállóságát és józanságát.

Többek között ezért is keres a franciák jelentős része olyan pártot és politikai erőt, amely eddig nem volt hatalmon, és támogatják nagy számban például a Nemzeti Tömörülést és a baloldali Lázadó Franciaországot. Több elemzés[21] azt sem tartja teljese kizártnak, hogy 2027-ben a két radikális erő által támogatott jelölt juthat be a második fordulóba. Jean-Luc Mélenchon fémjelezte baloldali Lázadó Franciaország támogatottsága egyelőre még nem meggyőző, de van olyan forgatókönyv, amely elképzelhetőnek tartja a második fordulóba való jutásukat. A jobboldalon a Nemzeti Tömörülés győzelme a 2027-es elnökválasztáson hónapról hónapra egyre valószínűbb. 2026 januárjában dől majd el, hogy Marine Le Pen vagy Jordan Bardella lesz-e az elnökjelölt, de jelen felméré-

19 Carl Meeus, „Sondage : Emmanuel Macron atteint son plus bas historique", Le Figaro, 2025. október 30., https://www.lefigaro.fr/politique/sondage-emmanuel-macron-atteint-son-plus-bas-historique-20251030

20 Olivier Marleix, *Dissolution française - La fin du macronisme*. (Robert Laffont, 2025).

21 Serge Raffy, „Un second tour Bardella-Mélenchon est-il inévitable en 2027?", Le Point, 2025. november 16., https://www.lepoint.fr/debats/un-second-tour-bardella-melenchon-est-il-inevitable-en-2027--16-11-2025-2603196_2.php

sek szerint az utóbbi politikus kapná a legtöbb voksot.[22] Az önkormányzati választások eredménye fontos mérföldkő lehet 2026 tavaszán az elnökválasztások előtt, hiszen itt a főbb politikai tendenciákra és a pártok helyi beágyazottságára derül majd fény. Várhatóan a Nemzeti Tömörülés pozíciói erősödni fognak és a 2027-es győzelem karnyújtásnyira kerülhet. Az elnökválasztási esélyek miatt, de egyébként sem érdeke Marine Le Pennek vagy Jordan Bardellának, hogy a de Gaulle tábornok által felállított államrend megváltozzon és parlamentáris irányba tolódjon.

Az október 10--től második miniszterelnöki mandátumát töltő Sebastien Lecornu kormányfő úgy tűnik, sikerrel manőverezik, és bukása, illetve egy előrehozott választás is egyre távolodni látszik. A kormányfőnek sikerült megszavaztatni a társadalombiztosításról szóló költségvetési törvényt december 10-én[23], amivel persze még nincs vége a 2026-os költségvetés tárgyalásának, de van esély, hogy sikerrel zárulnak, még ha várhatóan a végső kompromisszum átcsúszhat a következő év elejére. Valószínűsíthető, hogy mindezekre úgy kerüljön sor, hogy Lecornu marad a miniszterelnök. Az idő múlásával a pártoknak ugyanis egyre kevésbé érdeke, hogy előrehozott választások legyenek. A Nemzeti Tömörülés ugyan hangoztatja, hogy le kell váltani a jelenlegi kormányt, ám nem kívánja egy évre átvenni az ország irányítását Macron elnök árnyékában, különösen azért, mert a 2027-es elnökválasztási és a 2026-os önkormányzati választási kampányra szeretne összpontosítani, amit ellenzékből jóval könnyebb vezetni, mint a végrehajtó hatalom birtokában.

Mindeközben a médiában és egyes hírportálokon gyakran megjelenik az a megállapítás, hogy jelenleg Franciaország működése az 1946 és 1958 között működő IV. Köztársaságra emlékeztet. Jól lehet, vannak valóban hasonlóságok a bel- és külpolitikai kontextust illetően, azonban megtévesztő lehet a két államrendszer működésének összemosása. Mindenekelőtt azért, mert a jelenlegi rendszerben bármilyen támogatottsággal is rendelkezik a választók körében, az államfőnek a hatalma és jogkörei számos jogosítvánnyal látják el, és alapvetően ő az ura és egyben kulcsa a francia politikai stabilitásnak, bármennyire is furcsán hangzik.

22 Emma Bador-Fritche, „Sondage : Jordan Bardella remporterait la présidentielle 2027 quel que soit son adversaire", Public Senat, 2025. november 25., https://www.publicsenat.fr/actualites/politique/sondage-jordan-bardella-remporterait-la-presidentielle-2027-quel-que-soit-son-adversaire

23 Mariama Darame, Nathalie Segaunes, „Budget de la « Sécu » : avec la méthode du compromis, Sébastien Lecornu réussit son pari", Le Monde, 2025. december 10., https://www.lemonde.fr/politique/article/2025/12/10/adoption-du-budget-de-la-secu-avec-la-methode-du-compromis-sebastien-lecornu-reussit-son-pari_6656727_823448.html

1947-1958 között huszonnégy kormány[24] bukott meg - vagyis átlagosan minden ötödik hónapban új kabinet alakult, nem számítva miniszteri lemondásokat. A kormányok összetétele viszont csak kis mértékben változott ebben az időszakban. Macron második mandátumában ilyen súlyú instabilitás nem következett be, de valóban jelentősen nőtt a turbulencia. Az elmúlt három évben öt kormányfő váltotta egymást, nem számítva Lecornu, alig 24 órás első kormányalakítási kísérletét. Ez az instabilitás nagymértékben a jelenlegi pártok önös érdekeinek köszönhető, hasonlóan, mint a IV. Köztársaság idején. De Gaulle ezt az 1946 és 1958 közé eső időszakot a „pártok rendszerének" hívta. Ennek egyébként sok jele valóban ma is megtalálható a tizenkét frakcióra bomló francia nemzetgyűlésben. A franciák a pártokból is kiábrándultak. Még ha Franciaország számos olyan problémával is küzd, amelyekhez hasonlóra a Negyedik Köztársaság óta nem volt példa – így a kormányzati instabilitásra, az állam működésképtelenségére, a népességszám csökkenésére, a gazdaság leállására, az államháztartás csődjére és az erőszak elharapódzására –, ez nem jelenti azt, hogy a franciák visszavárnák az 1958-ban megszűnt államberendezkedést. A francia sajtóban egyébként a IV. Köztársaság emlegetése egyfajta vészharang kongatás is, hogy nem szabad, hogy a közel hetven évvel ezelőtti csapdákba essen az ország. Az elemzők többsége arra figyelmeztet, hogy érdemes lenne tanulni a múlt hibáiból.

Mindenki tudja, hogy egy új elnökválasztás nélkül Franciaország aligha tud kijönni abból a belpolitikai, gazdasági és társadalmi válságból, ami a 2024-es előrehozott választásokkal csak felerősödött. Mivel Macron elnök lemondása nem merül fel, az elkövetkezendő bő egy évben együtt kell élni a jelenlegi politikai patthelyzettel, ami jobb esetben konzerválni, rosszabb esetben tovább erősítheti a belső nehézségeket és a gazdasági problémákat.

Az ország súlyos problémáit nem tagadva Franciaországnak még jelentős tartalékai vannak, és képes lehet a talpra állásra, ami nemcsak a franciák, hanem egész Európa érdeke is. Reményre adhat okot, hogy Franciaország még mindig a világ első tíz legbefolyásosabb és legerősebb hatalma közé tartozik[25]. Ez részben a jelenlegi államberendezkedésnek, és annak alapítójának, Charles de Gaulle.nak az érdeme is.

24 „La IVe République : un régime marqué par une forte instabilité", Vie Publique, 2022., december 22., https://www.vie-publique.fr/fiches/268979-la-ive-republique-1944-1958

25 Rémy Larquetoux, „Le classement des plus grandes puissances mondiales 2025", Business Cool, 2025. szeptember 15., https://business-cool.com/decryptage/analyse/classement-puissances-mondiales/

A fentieket szem előtt tartva az Ötödik Köztársaság rendjének megváltoztatását a 2027-es elnökválasztás esélyes jelöltjei és azok pártjai túlnyomó többségében nem támogatják. Sok múlik majd azon, hogy az intézmények adta kereteket a győztesek miként tudják kihasználni, illetve mennyire képesek a franciák valós törekvéseit és vágyait ténylegesen előmozdítani. Alapvetően ugyanis nem annyira a politikai rendszer megváltoztatására, mintsem a hatékony, a közérdeket szem előtt tartó, józan és kiegyensúlyozott politikára vágynak Franciaország lakói.

MAGYAR
KÜLÜGYI
INTÉZET